

LAS 13 ROSAS

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

El dia 1 d'abril de 1939, amb l'entrada a Madrid de les tropes del general Franco, s'acaba la Guerra Civil. Franco diu que només seran castigats els qui hagin comès delictes de sang. La Carmen, 16 anys, mai va disposar d'una arma; ni la Virtudes, que ajudava els avis en el *Socorro Rojo*; o la Julia, que feia esport a les instal·lacions de les Joventuts Socialistes Unificades; o la Blanca Brisac, catòlica, que va protegir un músic comunista. Les van detenir un mes després d'haver acabat la guerra perquè pretenien seguir exercint els drets de reunió i expressió, just en els dies en què es produí un atemptat contra un comandant de la Guàrdia Civil. Aquestes i altres dones, sense tenir res a veure, seran detingudes i condemnades a mort.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

País: Espanya, 2007
Director: Emilio Martínez-Lázaro
Productores: Enrique Cerezo i Pedro Costa
Guió: Ignacio Martínez de Pisón
Fotografia: José Luis Alcaine
Direcció de producció: Martín Cabañas
Música: Roque Baños
Muntatge: Fernando Pardo
Vestuari: Lena Mossum
Duración: 132 minuts

Intèrprets: Pilar López de Ayala (Blanca); Verónica Sánchez (Julia); Marta Etura (Virtudes); Nadia de Santiago (Carmen); Gabriella Pession (Adelina); Félix Gómez (Perico); Fran Perea (Teo); Enrico Lo Verso (Cánepa); Asier Etxeandía (Enrique); Alberto Ferreiro (Valentín); Adriano Giannini (Fontenla); Goya Toledo (Carmen Castro).

ACTIVITATS

1.- Escriviu la sinopsi del film

2.- Als inicis de la pel·lícula podem veure com el bàndol franquista va bombardejar la població civil. Després, durant el quaranta anys del règim de Franco, es va intentar amagar aquestes agressions. Què en penseu d'aquest fet? Coneixeu altres casos semblants? Elaboreu un dossier sobre les víctimes dels bombardeigs i sobre els refugis antiaeris.

3.- La religió és un dels signes d'identitat dels guanyadors de la guerra: misses; monges aixecant el braç; obligació de les presoneres a anar a l'església i a confessar-se si volen escriure la seva última carta... Quin paper va tenir l'Església Catòlica durant la guerra civil i el franquisme?

4.- Una de les noies diu una cosa semblant a : *Ni que yo fuese la Pasionaria*. Qui fou la Pasionaria? Quin paper va tenir durant la guerra civil?

5.- Com es pot desprendre del que ens diu el film, la delació fou habitual en el primer franquisme: *En l'ambient d'aquest estiu de postguerra -tristíssim per a uns i gloriós per a uns altres-, es barrejaven les ruïnes dels edificis i la pobresa dels seus pobladors amb les doloroses seqüeles físiques i psicològiques de la guerra. I, sobretot, abundaven ja la propaganda i la repressió. El dia a dia de la capital estava marcat per les denúncies constants de veïns, amics i familiars;*

per la delació, els processos de depuració a l'Administració, a la Universitat i a les empreses; per les batudes, els espies infiltrats a tot arreu, les detencions i les execucions sumaries.(Lola Huete. "La corta vida de trece rosas", El País, 11-12-2005). Comenteu aquesta qüestió. Per quines causes creieu que hi havia gent que delatava els seus veïns, els seus amics o el seus companys?

6.- La confessió sota tortura d'un detingut és la que desencadena una onada de detencions, incloses les de les tretze noies. La tortura pot ser en algun cas un recurs legítim, per tal d'aconseguir la confessió de persones detingudes acusades d'algun delictes?

7.- En l'escena de l'atemptat contra un comandant de la Guàrdia Civil, aquest abans de ser assassinat diu: *Pensad en vuestras novias, en vuestras hermanas*. Com valoreu aquestes paraules?

8.- Quan les noies van al judici, passen per davant del parc del Retiro i s'emocionen. Quin significat té el Retiro per a elles?

9.- Comenteu les condicions en què es troben dins de la presó les protagonistes. Què n'opineu de la directora de la presó?

10.- El judici que es fa a les tretze joves es pot considerar un judici just i imparcial? Les tretze joves són acusades de militar en les Joventuts Socialistes Unificades i de repartir propaganda de l'organització. Pot estar justificada per algun motiu la limitació de la llibertat d'associació i d'expressió? Hi ha situacions que permetin als estats derogar alguns drets? Hi ha drets que no es poden derogar en cap cas?

11.- Les tretze dones són jutjades mitjançant un *judici o procediment sumaríssim*, un procés judicial en el qual les diferents parts o fases s'acumulen en un sol acte, de manera que s'instrueix, s'aporten i valoren les proves, es jutja, es condemna i s'executa la sentència gairebé alhora. Per què aquests procediments proliferen en temps de conflictes armats? Un procediment sumaríssim es pot considerar un judici imparcial i just? Quines són les característiques d'un judici just?

12.- Una de les reivindicacions de familiars de persones represaliades pel franquisme és l'anul·lació dels judicis sumaríssims als quals van ser sotmeses, amb el propòsit de netejar la seva memòria i fer-los justícia. Fins al moment, la petició d'anul·lació d'aquests judicis no ha estat acceptada: comenteu aquest fet.

13.- Pocs moments abans de morir Virtudes diu: *Tenemos razón. Estamos luchando por algo que es justo. Cuando todo esto pase alguien tendrá que recordarlo*. També, la Julia diu: *Que mi nombre no se borre de la Historia*. Creieu que es recorda justament les víctimes del franquisme?

Llenguatge i tècniques audiovisuals

1. A *Les 13 rosas* observem una gran profusió de primers plans de les noies protagonistes. A què atribuiu que això sigui així? Quina funcionalitat tenen els primers plans?
2. En un moment determinat del film veiem un noticiari, on apareix una profusió d'imatges del dictador. Pocs anys després del fets que es narren a la pel·lícula, el règim franquista va crear un noticiari que es projectava de manera obligada a totes les sales de cinema. Feu una recerca: esbrineu el seu nom, les seves peculiaritats i els anys que va durar.
3. El film és eminentment *realista*. Recordeu algun altre film també realista? Us agrada aquest tipus de cinema o preferiu un altre tipus de pel·lícules?
4. En la seqüència on les noies fugen de la policia feixista i es barregen entre la gent que assisteix a una missa a l'aire lliure, observem la utilització del recurs anomenat *càmera subjectiva*. En què consisteix? Què es pretén aconseguir amb la *càmera subjectiva*?
5. El primer cop que apareix l'interior de la presó de dones, la càmera ens mostra una angulació zenital per deixar ben clar l'amuntegament inhumà de que són objecte les recluses. En què consisteix el pla zenital? L'heu vist en altres pel·lícules?

PANTALLA DE LECTURES

DRETS HUMANS, DEMOCRÀCIA I MEMÒRIA

«A vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,
però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.»
(*La pell de brau*, Salvador Espriu, 1960).

«La recuperación de la memoria no es para pedir cuentas a nadie por las responsabilidades personales contraídas en el pasado, sino para situar la Historia en su lugar, arrancar del olvido a nuestras víctimas y cancelar de una

vez los procesos y condenas incoados por un régimen ilegal, impuesto por las armas frente a la legalidad republicana. Es decir, que se nos devuelva a los demócratas que luchamos por la libertad, y se haga de manera pública e

institucional, el respeto y el reconocimiento que merecemos por nuestra lucha y sacrificio.»

(Decidme cómo es un árbol, Marcos Ana, 2007).

El ple sentit d'un memorial el donen els drets humans, la llibertat i la democràcia. Quan el president Abraham Lincoln definia la democràcia com el govern del poble, pel poble i per al poble, parlava més del sentit que no pas feia una descripció de les democràcies. La democràcia és abans un procés de llibertat que un estat de govern. No pot haver-hi veritable democràcia si una societat no es fonamenta en el respecte i la garantia dels drets humans, si no promou la llibertat en l'espai privat i en l'espai públic, si no construeix el govern des de la lliure autodeterminació dels pobles. Alhora, la democràcia és un procés que neix en la llibertat de la ciutadania i s'aprofundeix en la mesura que aquella llibertat es fa compatible amb la igualtat i la fraternitat entre les persones.

En negatiu podríem dir que el sentit del Memorial Democràtic és el combat contra tota dictadura. La dictadura és la negació més rotunda de la democràcia, és l'esclavitud de tot un poble sota el domini d'un sol home, és la subordinació a l'opressió política, religiosa o ideològica d'un ordre econòmic i social imposat. Per això, la memòria democràtica és, en primer lloc, el reconeixement des del present a totes aquelles persones que en el passat han combatut les dictadures i han lluitat pels valors democràtics. En la història contemporània, la contraposició entre dos models econòmics, capitalisme i socialisme, ha posat en segon terme, erròniament i tràgicament, el valor prevalent i primordial de la democràcia. Així, s'han justificat dictadures criminals com a mal menor, tot i que, en fer-ho, s'estava apostant pel mal major.

Tot al llarg del segle XX les dictadures han gaudit d'acceptació, malgrat el terror que imposaven i la seva conculcació dels drets fonamentals i de les llibertats públiques. No hi ha un sol sistema polític, incloent-hi les democràcies liberals de més llarga tradició, que pugui distingir-se pel seu combat contra tota dictadura. La col·laboració amb les dictadures ha estat, i continua essent, la norma i no pas l'excepció.

La història contemporània espanyola és especialment dramàtica; particularment ho va ser la guerra civil originada amb la sublevació feixista contra la Segona República, el 17 de juliol de 1936, i la brutal repressió que els ocupants feixistes, amb el suport internacional de Hitler i Mussolini, van emprendre sobre el territori republicà conquerit. Centenars de milers de ciutadans defensors de la legalitat republicana van ser assassinats, jutjats i condemnats a mort, torturats i empresonats sense les mínimes garanties processals. La victòria

militar de Franco va provocar l'èxode republicà de prop de mig milió de persones i va imposar una de les dictadures més brutals del segle XX. El règim,

imposat per la força i la repressió, va perdurar fins a la mort del dictador, el 20 de novembre de 1975, sota el principi «Abans temut que estimat». Va ser una dictadura policíaca i militar, basada en la coacció i sempre disposada a l'ús de les armes per impedir el retorn de la democràcia.

Aquesta història recent marca els objectius primordials del Memorial Democràtic, uns objectius que s'han plantejat amb retard, ateses les circumstàncies i condicionants de la transició democràtica. El pacte de silenci sobre el passat, tant com la manca de distinció entre els que havien lluitat contra la dictadura i els que n'havien estat còmplices fins al darrer dia, va afavorir el consens constitucional i, també, l'oblit injust de tots els republicans caiguts en defensa de la legitimitat republicana, de tots els lluitadors per la democràcia i la llibertat. Es podrà dir que la prudència i la responsabilitat polítiques de l'oposició democràtica, així com la seva feblesa, obligaven a cedir i acceptar la reforma política com la via possible per al canvi democràtic. Però han passat els anys, massa anys, sense que les institucions democràtiques hagin reprès el que va quedar pendent en la transició política de la dictadura a la democràcia. La transició democràtica no va ser modèlica, potser va ser la possible, però les renúncies d'aquells anys són i romanen com a exigències pendents de justícia, de veritat i de reparació.

Miquel Caminal "Drets humans, democràcia i memòria" Quaderns del Memorial democràtic Volum 1. 2010. Barcelona p. 1-2

Activitats

1. Expliqueu el sentit de les paraules d'Abraham Lincoln.
2. Investigueu sobre els Judicis de Nüremberg i el que van representar.
3. Per què en la transició de la dictadura a la democràcia dels anys setanta no es van reconèixer les víctimes del franquisme ni es van perseguir els seus botxins?
4. Com s'han produït altres transicions com ara a Argentina o a Sudàfrica? S'han reconegut els crims i s'ha homenatjat els lluitadors per la democràcia?

EL JOYERO DEL FUSILADO

Hace ocho años, María Jesús Romero, aficionada a las antigüedades, compró una cajita en el Rastro de Madrid. Era de madera, cubierta con hilos de seda. Fue tan barata que no recuerda ni cuánto le costó. *La compré porque la había hecho un preso para una mujer, cuenta.*

La cajita llevaba una inscripción en su interior: *A la señorita Angelina, en prueba de agradecimiento. B.L.A 11 de agosto de 1943.* Y otra en la base en la que se leía: *Regalo de Braulio López Morales. Prisión de Porlier. Traído por su esposa doña María Martínez el 19 de agosto de 1943.* María Jesús imaginó muchas veces quién sería Braulio, quién Angelina... *Siempre pensé que él pertenecía a los vencidos, y que quizá ella era alguien que le había protegido. Me imaginaba a la mujer de Braulio yendo a verle a la prisión. Y me preguntaba cómo habría podido llegar aquella caja al Rastro. Estaba en buen estado. Angelina la había cuidado bien. Pensé que quizá ella había muerto y sus hijos la habían vendido.*

María Jesús buscó el nombre de Braulio en listados de fusilados. No lo encontró, pero envió una foto de la cajita a la web del colectivo *Memoria y Libertad*, que recoge los nombres de los ejecutados en Madrid. Hace poco, la nieta de Braulio, Ana Isabel López, después de ver en televisión *Las 13 rosas*, probó a escribir el nombre de su abuelo en Internet. Y le salió la foto de la cajita. María Jesús se la entregó este sábado, tras un largo abrazo.

Fue muy emotivo. Sentí alegría de tener algo suyo en la mano, y a la vez mucho dolor por no haberle conocido, cuenta Ana Isabel. En casa no se hablaba de él, era como un fantasma.

Su tío, de 80 años, completó el relato. *Me contó que Angelina era bibliotecaria en el Ministerio del Interior y que había conseguido muchos pases para que mi abuela pudiera ir a ver a su marido a prisión, y que ocultó su expediente para que no lo vieran y le mataran. La caja la hizo en 1943. Aquel año fusilaron a casi todos los presos del pueblo de mi abuelo, Fuentidueña del Tajo. A él lo mataron en 1945. Tenía 36 años.*

Su tío también le contó lo que su abuela jamás había tenido fuerzas para confesarle: *A ella la detuvieron, le raparon la cabeza y la pasearon así por el pueblo para humillarla. El día en que fusilaron a mi abuelo, ella y uno de sus primos siguieron al camión donde se lo llevaban para enterrarle con otros hombres. Nevaba en Madrid, y ella perseguía el rastro de sangre. Al llegar a la fosa, colocó un pañuelo rojo y una bota debajo de la cabeza de mi abuelo para poder identificarlo. En 1956 exhumaron los cuerpos. Mi abuelo tenía la bota debajo de la cabeza. Le puso una placa con su nombre.*

Al morir su marido, María Martínez se puso a trabajar en la consulta de un dentista, tuvo que enviar a su hijos a internados y cayó en una depresión. *Le recomendaron que trabajara con niños y empezó a cuidar a unos que vivían en el barrio de Salamanca, en Madrid, que debió de buscarle Angelina. La pobre crió aquellos niños y no pudo cuidar de los suyos. Mi padre salió del internado con 13 años, cuenta Ana Isabel. Su tío visitó a Angelina hace unos 15 años. Seguía siendo la “señorita Angelina”. No se había casado y estaba muy enferma. Debió morir al poco tiempo.*

María Jesús pudo ponerle por fin cara a Braulio. *¡Qué joven!, exclamó cuando Ana le mostró la única fotografía suya que tiene. En mi familia no mataron a nadie. A mi padre le tocó luchar en el bando nacional, pero soy trabajadora social y había oído estos relatos en los pueblos. Recuerdo a un hombre que cuando se estaba muriendo revivió el momento en que se llevaban a su hijo, y gritó pidiendo auxilio.*

Mientras la envolvía en papel de regalo a Maria Jesús le dio un poco de pena desprenderse de la caja. *Siempre la he guardado con cariño. Tenía vida. Y dolor.*

Natalia Junquera “El joyero del fusilado” El País 31-5-2010

Activitats

1. A quin bàndol de la guerra civil deuria pertànyer en Braulio López? Per què creieu que el van afusellar?
2. Braulio López fou afusellat l'any 1945, però el seu nom no apareix als llistats d'afusellats. Què ens indica aquest detall?
3. Coneixeu casos, de la vostra família o de coneguts, de represaliats pel règim franquista? Expliqueu-los.
4. Com valoraríeu l'actuació de la *señorita Angelina*? Per què devia ajudar el pres i la seva família?

5. Ana Isabel, la néta de l'afusellat, va veure per televisió *Las 13 rosas* i va decidir escriure en un cercador d'Internet el nom del seu avi. Quins aspectes del film la deuriem portar a fer-ho?

EDUCACIÓ I FEIXISME

Circular a todos los maestros sobre el nuevo ideal de la escuela española:

El nuevo curso escolar, que se inició tan felizmente con la reposición del Santo Crucifijo en la Escuela, exige de modo imperioso, un cambio en la actuación del Magisterio Primario de Barcelona.

El oprobio de una escuela laica ha terminado, para formar españoles hondos, creyentes y patriotas austeros.

(...)

Por ello, esta Inspección se dirige a todo el Magisterio Primario para hacer las indicaciones siguientes:

Primera. La reposición del Santo Crucifijo marca la apertura del curso, que será rápida e inmediata.

Segunda. Además del retrato del Caudillo, habrá en el salón de la clase una imagen de la Virgen, con preferencia la Inmaculada, y en sitio preferente.

(...)

Cuarta. A la entrada de la escuela los niños saludarán con el tradicional “Ave María Purísima”, siendo contestados por el maestro: “Sin pecado concebida”

(...)

Sexta. La ceremonia de colocar la Bandera antes de empezar las clases y arriarla al terminar, mientras se entone el Himno Nacional, es obligatoria en todas las escuelas.

(...)

Octava. La sesión escolar comprenderá seis horas: de nueve a doce y de tres a seis las niñas; de ocho y medio a once y media y de dos y media a cinco y media los niños.

Delegación de Educación. Inspección. Barcelona, septiembre de 1939.

*Citat a Cucurella, S. i altres (2002) *Història*. Barcelona: Cruïlla. P. 321*

Activitats

1. Després de llegir aquest text, comenteu la imposició ideològica a què es va veure sotmesa l'escola durant el franquisme.
2. Per què era tan important exercir aquest control en l'àmbit escolar?
3. Com interpreteu que les nenes tinguessin diferent horari que els nens?

CARME CASAS, LLUITADORA CONTRA FRANCO

L'escriptora Isabel Olesti en el seu llibre *Nou dones i una guerra* ens explica nou casos de dones que van viure la guerra civil, l'exili i la repressió antifranquista. N'hem triat un, el de la Carme Casas, però la història de qualsevol de les altres vuit és digna d'admiració pel sacrifici i per la lluita a favor de les llibertats. La Carme, militant clandestina del PSUC, va patir detencions i empresonament, però va tenir la satisfacció de poder viure la fi del règim franquista, el restabliment de les llibertats democràtiques i la legalització del seu partit. En aquest fragment que a continuació reproduïm, se'ns explica les dures condicions d'una de les seves estades a la presó:

A la Carme la van fitxar. Li van fer una foto amb el número al coll i una cara que no semblava ella, després de nou dies sense rentar-se ni pentinar-se i haver sofert tot tipus de maltractaments. Aquelles fotos eren les que utilitzaven per comunicar a la premsa que havien agafat aquest o aquest altre enemic de l'ordre. I no era estrany que la gent, davant d'aquella imatge repel·lent, cregués que la policia els salvava dels rojos fascinerosos.

A la Carme la van traslladar a la presó de dones de Saragossa, anomenada Predicadores. Era l'antic Palau de la Inquisició que posteriorment van enderrocar per construir-hi un col·legi. La primera cosa que li van fer va ser escorcollar-la i tancar-la en una cel·la de càstig completament sola. Era una habitació de sostre alt amb una finestra inabastable que no tancava: era el mes d'octubre i la boira gelada del riu s'hi escolava i es ficava als ossos. A terra hi havia una màrfega de palla i unes mantes pudents que servien per tots els que hi entraven. En un racó, un pla d'alumini i una cullera de fusta; a l'altre costat, una gerra per fer les necessitats. La deixaven sortir una vegada al matí per netejar-se la cara, però sense tovallola. Al matí li donaven un suc espès que deien que era cafè amb llet i al migdia i a la nit un cullerot de ranxo que s'havia de posar al mateix bol del cafè amb llet (...).

Al final d'octubre la van traslladar a una sala barrejada de preses comunes i polítiques. Era difícil comunicar-se amb les altres perquè hi havia dones comunes que passaven informació del que sentien (...).

A la presó no hi havia llibres, només podien llegir el diari oficial que s'editava allí, es deia Redención i era un mitjà per fer rentats de cervell a les recluses i animar-les a redimir les penes. Més endavant els duïen alguna revista de societat i revistes religioses. Al matí cantaven el Cara el sol al pati, formades en rengles de dues. També les obligaven a anar a missa i a combregar, però ella no s'hi va acostar mai. (...). La Carme es va fer molt amiga de María la Cambra, una anarquista de Saragossa que va estar quinze anys a la presó per activitats amb la CNT i per ajudar a passar gent per la frontera.

El ranxo era infecte. Els cuacs hi suraven i els havien d'apartar amb la cullera. Les feien treballar per torns, però quan els tocava estar a la cuina les vigilaven perquè no robessin cap patata o perquè les cuineres, que també eren preses, no els donessin alguna cosa. La Carme no tenia paquets, ni visites i no sabia res del Leandre (el seu company, també detingut). (...)

Cada setmana les presoneres tenien la visita de les senyores d'Acció Catòlica. La seva missió era convertir-les i donar-los lliçons de moral. Venien amb abric de pell, pintades com mones i carregades de joies. Portaven una rajola de xocolata pels nens i explicaven el catecisme. L'assistència era obligatòria, però ella va aconseguir no anar-hi perquè un dia es va encarar amb una d'elles que parlava de la supèrbia i la pobresa i la Carme no es va poder estar de dir: "Ustedes no dan ejemplo. Porque aquí lo que hay es miseria y ustedes vienen luciendo sus pieles, sus joyas y nos vienen a hablar de humildad y pobreza. ¡Nosotras sí que somos pobres!" La zeladora la va fer callar i la va expulsar de la sala. Un altre dia que els recitaven els deu manaments, una de les senyores els va dir: "El quinto mandamiento es no matarás, mientras la ley no lo ordene" I ella va saltar: "Mi padre me enseñó que el quinto mandamiento es, solamente, no matarás". Per això podia anar a una cel·la de càstig, però se'n va salvar i només va tenir l'amonestació del capellà, que la va avisar que, si continuava així, algun dia n'hi passaria una de grossa.

Olesti, I. (2005) *Nou dones i una guerra*. Barcelona: Edicions 62. P. 97-100.

Activitat

Elaboreu una storyboard del relat que acabem de llegir.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- Origen, causes i conseqüències del franquisme.
- La lluita contra les dictadures.
- La integritat i la dignitat contra el feixisme.
- La memòria històrica.
- Les dones sota el franquisme.
- Funcionament dels règims totalitaris.
- Reflexió sobre situacions del present que atempten contra els drets humans.
- El cinema com a element de coneixement històric.

Objectius formatius

- Iniciar-se en el coneixement de la història recent d'Espanya
- Observar una versió cinematogràfica del franquisme.
- Analitzar les característiques de les dictadures.
- Entendre els mecanismes que determinen l'origen i el desenvolupament dels feixismes.
- Fer servir el cinema per analitzar la societat.
- Conèixer diferents recursos expressius del cinema.
- Poder identificar situacions del present contràries als drets humans.
- Reflexionar sobre la memòria històrica.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge audiovisual de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques polítiques plantejades en el film
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.

- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.

Continguts de Ciències Socials, Història.

- Identificació i ús de diferents tipus de fonts, valorant les seves aportacions al coneixement del medi físic i de les formes de vida en el present i el passat.
- Valoració de la necessitat de protegir i difondre el patrimoni natural i cultural com a herència cultural dels grups humans.
- Aplicació de la representació gràfica de la cronologia i de les variables històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat.
- Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants, aplicant la periodització convencional.
- Localització i caracterització de diferents paisatges, analitzant la interacció entre els grups humans i el medi i caracteritzant les formes de vida que possibiliten.
- Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports.
- Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere.
- Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.
- Treball dels diferents continguts de la matèria amb mitjans audiovisuals i recursos TIC de forma creativa i responsable.

WEBS I ALTRES REFERÈNCIES

Topografia de la memòria:

http://www.tv3.cat/memoria/mes_videos.htm

<http://www.lastrecerosas.com/>

<http://www2.amnistiacatalunya.org/edu/pelis/dudh/cat/las13rosas.html>

Cultura contra la impunidad: <http://www.youtube.com/watch?v=Xf8oZKEejD8>

<http://www.cinescola.info/Pelis/Salvador.pdf>

<http://www.cinescola.info/Pelis/Fauno.pdf>

<http://www.xtec.cat/~aguiu1/socials/catalunyasotaelfranquisme.htm>
<http://www.memoriahistorica.org/index.php?newlang=catala>
<http://www.memoriacatalunya.org/>
<http://www20.gencat.cat/portal/site/memorialdemocratic>

Breu, R. (2010) *El documental como estrategia educativa*. Barcelona: Graó.
Fonseca, C. (2005) *Trece rosas rojas*. Madrid: Booket.
Fraser, R. (2007) *Recuérdalo tú y recuérdaselo a otros*. Barcelona: Crítica.
Olesti, I. (2005) *Nou dones i una guerra*. Barcelona: Edicions 62
Solé i Sabaté, JM (2003) *La repressió franquista a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.